T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
HUKUK BÖLÜMÜ
ESAS NO : 2016 / 33
KARAR NO : 2016 / 69
KARAR TR : 15.02.2016

ÖZET: Davacının müteveffa oğlunun askerliğe elverişsiz hale gelip terhis edilmesine neden olan ruhi rahatsızlığının askere sevkine engel olduğu halde, davalı idare ajanlarının kusurlu ve ihmali davranışları sonucu askere sevkinin yapıldığı ve askerlik koşullarının bu rahatsızlığın ilerlemesine yol açarak, sonuçta terhis sonrası intiharına neden olduğu iddiasının değerlendirilmesinde "askeri hizmete ilişkinlik" unsurunun dikkate alınması gerekliliği karşısında; bu nedenle uğranıldığı ileri sürülen maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle açılan davanın ASKERİ İDARİ YARGI YERİNDE çözümlenmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : F.A.
Vekili : Av. A. Ç.
Davalı : Milli Savunma Bakanlığı
Vekili : Av. Z. Ç.

O L A Y : Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; davacının oğlu İ.A.'nin askerliğini yapmakta iken askerliğine son verilmesinden sonra psikotik bozukluk rahatsızlığı sebebiyle 19.3.2011 tarihinde intihar ettiğini, intihar şeklinin davacıyı çok üzdüğünü, toplumda rencide olduğunu, psikolojik rahatsızlığın askerden önce de bulunduğunu, ancak ısrarlı davranılarak oğlunun askere alındığını, askerliğe alınıp askerliğe elverişli değildir raporu neticesinde oğlunun psikolojik rahatsızlığının arttığını, sağlık raporuna rağmen askere alınmamış olması durumunda rahatsızlığı gelişmeyip olayın meydana gelmeyeceğini, davacının ölenin desteğinden yoksun kaldığını belirterek fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydıyla 200.000,00 TL maddi tazminat ile 200.000,00 TL manevi tazminat olmak üzere toplam 400.000,00 TL tazminatın ölüm tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte tarafına ödenmesine karar verilmesi istemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

ANKARA 7. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ 25.5.2012 gün ve E:2011/579, K: 2012/205 sayı ile, davalının olayda tam kusurlu bulunduğu yönündeki iddiası kapsamında davanın idarenin kusuru ile davacının oğlunun intihar etmesinden dolayı maddi ve manevi tazminat talebi istendiğinden, olayda davalı idarenin davacının oğlu ile ilgili yaptığı idari tasarruflar nedeniyle maddi ve manevi tazminat talep edildiğinden bu yöndeki davanın AYİM'de sonuçlandırılması gerektiği gerekçesiyle, yargı yolu nedeniyle davanın reddine karar vermiş, bu karar kesinleşmiştir.

Davacı vekili bu kez, aynı istemle Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ 2. DAİRESİ 7.5.2014 gün ve E:2013/1634, K:2014/769 sayı ile, Davacının maddi ve manevi tazminat istemini dava dilekçesinde de açıkça belirttiği üzere çocuğunun ölümü dolayısıyla onun desteğinden yoksun kalması ile oğlunun ölümünün kendisinde yarattığı acı ve ıstıraba" dayandırdığı, dava konusu eylemin mahiyeti hakkında dosyada ayrıntılı bilgi ve belge bulunmamakla birlikte; davacı yakını İ.A.'nin, terhisinden yaklaşık bir yıl sonra intihar etmek suretiyle vefat ettiği iddiası bulunulan olayda, müteveffa İ.A.'nin intihar ettiği tarih itibariyle 1602 Sayılı Kanunun değişik 20 nci maddesinde sayılan asker kişilerden olmadığı, intihar eyleminin de askerlik hizmet ve koşullarıyla ilişkili olduğuna dair bir bilgi ve belge de bulunmadığı, bu hale nazaran uyuşmazlığın askeri idari yargı yerinde görümü için yasal koşul sayılan "eylemin asker kişiyi ilgilendirme" koşulunun bu dava yönünden gerçekleşmediği anlaşılmakla davaya bakma görevinin Askeri Yüksek İdare Mahkemesine ait olmadığı, uyuşmazlığa konu edilen davanın görüm ve çözümünde Genel idari Yargı olduğu sonucuna varıldığı gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar vermiş, bu karar kesinleşmiştir.

Davacı vekili, aynı istemle idari yargı yerinde dava açmıştır.

ANKARA 18. İDARE MAHKEMESİ 23.12.2015 gün ve E:2014/1121 sayı ile, davacının oğlunun "Kronik Nitelik Kazanmış Psikotik Bozukluk" rahatsızlığı mevcut iken askere alındığı akabinde sağlık yönünden "Askerliğe elverişli değildir" kararına binaen erken terhis edildiği, terhis sonrasında ise intihar ettiği, davacılar tarafından ise intihar eyleminde askerlik süresince tedavisinin aksatılması yada yetersiz tedavi uygulanmasının etkisinin bulunduğu iddiasıyla destekten yoksun kalma sebebine dayanılarak işbu tazminat davasının açıldığı anlaşıldığından, neticede tamamen askerlik hizmetine dayandırılan ve askerlik yükümlülüğü kapsamında asker kişi olma şartı aranmayacak durumdaki işbu davanın çözümünde AYİM'in görevli olduğu sonucuna varıldığı gerekçesiyle; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin görev alanına giren davada Mahkemelerinin görevli olmadığına, 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanunun 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirlenmesi için dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine ve dosya incelemesinin bu konuda uyuşmazlık mahkemesince karar verilinceye kadar ertelenmesine karar vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE :

Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Serdar ÖZGÜLDÜR'ün Başkanlığında, Üyeler: Ali ÇOLAK, Yusuf Ziyaattin CENİK, Alaittin Ali ÖĞÜŞ, Süleyman Hilmi AYDIN, Mehmet AKBULUT ve Fikret ERES'in

katılımlarıyla yapılan 15.02.2016 günlü toplantısında:

I-İLK İNCELEME: Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre; İdare Mahkemesince, 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesine göre başvuruda bulunulmuş olduğu, idari yargı dosyasının Mahkemece, ekinde adli ve askeri yargı dosyası ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildiği, davacının maaş alacağının yasal faiziyle birlikte tarafına ödenmesi yolundaki başvurusu yönünden usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

II-ESASIN İNCELENMESİ: Raportör-Hakim Gülşen AKAR PEHLİVAN'ın, davanın çözümünde askeri idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Uğurtan ALTUN, Danıştay Savcısı Yakup BAL ile AYİM Savcısı Hüsnü ERCAN'ın davada askeri idari yargının görevli olduğu yolundaki sözlü ve yazılı açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dava, davacının oğlu İ.A.'nin askere gitmeden önce ve askerlikten ayrılma sonrası "Kronik nitelik kazanmış psikotik bozukluk" rahatsızlığı sonucu intihar ettiği nedeniyle idarenin kusurundan kaynaklandığı iddiası ve müvekkilinin uğradığı maddi ve manevi zararın ölüm tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın 157. maddesinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesi olduğu; ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı belirtilmiş; 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 25.12.1981 tarih ve 2568 sayılı Yasa ile değişik 20. maddesinin birinci fıkrasında, "Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Türk Milleti adına; askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların ilk ve son derece mahkemesi olarak yargı denetimini ve diğer kanunlarda gösterilen, görevleri yapar. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda; ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz" denilmiştir.

Buna göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlem veya eylemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin bulunması" koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

1602 sayılı Yasa'nın değişik 20. maddesinde, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlar asker kişi sayılmaktadır.

Davacının çocuğunun 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde sayılan asker kişilerden iken dava konusu eylemin asker kişiyi ilgilendirdiği ve eylemden dolayı zarar görenin asker kişi olduğu tartışmasızdır.

Dava konusu eylemin askeri hizmete ilişkin olup olmadığına gelince:

İdari eylemin "askeri hizmete ilişkin bulunması", eylemin kanun ve nizamların Türk Silahlı Kuvvetlerine tanıdığı yetki ve görevlerin yerine getirilmesi amacına yönelik olması anlamını taşımaktadır. Askeri nitelikteki idari eylemi de, askeri kural ve gerekler çerçevesinde yürütülen askeri hizmet sırasındaki bir hareket, tutum veya meydana gelen ya da getirilen bir olay olarak tanımlamak olanaklıdır.

Bir idari eylemin asker kişiyi ilgilendirmesi koşuluna üç değişik anlam vermek mümkündür: Bunlar, "davacının asker kişi olması", "idari eylemin asker kişilerce tesis edilmiş olması" ve "idari eylemin bir asker kişiye yönelmiş bulunması"dır.

Görevli Mahkemesi'nin belirlenebilmesi açısından, dava konusu olayın hukuki niteliğinin belirlenmesi; bunun sonrasında dava konusu olay ile mülki görev arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığı, yine aynı şekilde dava konusu olay ile askeri görev arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığı hususlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Dosyanın incelenmesinden; davacının oğlu müteveffa İ.A.'nin son yoklaması esnasında askerliğe elverişli olduğuna karar verilmesi üzerine 04.09.2008 tarihinde askerliğine karar alındığı, 06.07.2009 tarihinde eğitim birliğine sevk edilerek 09.07.2009 tarihinde birliğine katıldığı, eğitim birliğindeki süreyi tamamlamayı müteakip İzmir Narlıdere Ege Ordu Kh. Des.Grp. Loj.Des. Bkm.Brl. Geri Des.BI.K.lığı emrine katıldığı, GATA Haydarpaşa Hastanesinin 21.10.2009 tarihli raporu ile 3 ay hava değişimi verildiği ve 30.11.2009 tarihinde İzmir Menemen'deki birliğine tertip edildiği, Etimesgut Asker Hastanesinin 18.01.2010 tarihli raporu ile 3 ay hava değişimi verildiği, kontrol muayenesi neticesinde Etimesgut Asker Hastanesinin 14.04.2010 tarih ve 1581 sayılı raporu ile "Kronik Nitelik Kazanmış Psikotik Bozukluk" tanısı ile "Barışta ve Seferde Askerliğe Elverişli Değildir" kararı verilerek terhis edildiği, terhisinden sonra 18.03.2011 tarihinde intihar ederek yaşamına son verdiği, davacının, müteveffanın intiharına sebebiyet veren rahatsızlığının ilerlemesinde askerlik hizmetinin etkisinin olduğunu ileri sürerek maddi ve manevi zararlarının karşılanması için 06.09.2011 tarihinde davalı idareye müracaatta bulunduğu, bu müracaatın süresinde cevap verilmeyerek zımnen reddedilmesi üzerine davacı tarafından Ankara 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın bu mahkemenin 02.05.2012 tarihli kararı ile yargı yolu nedeniyle reddedildiği ve davanın reddine dair kararın onanmak suretiyle 10.09.2013 tarihinde kesinleşmesi üzerine davacıya fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak koşuluyla 200.000,00 TL. maddi, 200.000,00 TL manevi tazminatın 19.03.2011 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile beraber ödenmesi istemiyle işbu davanın açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 58 nci maddesinin 3. fıkrası "..Askeri sağlık hizmetleri; göreve uyarlık ve elverişlilik kontrolleri ile periyodik veya zorunlu kontrolleri, sağlık kontrolünü, tıbbi tehditlerin önlenmesini ve ortadan kaldırılmasını, tahliye, tedavi, sağlık lojistiği ve askeri sağlığa ilişkin diğer ihtiyaçları kapsar." hükmünü öngörmekte; aynı Kanun'un 59 ncu maddesinde "subay, astsubay, uzman jandarma, sivil personel, askeri öğrenciler, erbaş ve erler ile bunların adayları, yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde sağlık

açısından; göreve uyarlık ve elverişlilik ile periyodik veya zorunlu kontrollere yada sağlık kontrolüne tabi tutulabilir." denilmekte; Kanunun 62 nci maddesinin 2. fikrasında ise "Amirler, hastalanmış olmakla birlikte bu durumu bildirmediği tespit edilenleri muayene ve tedaviye ya da 59 ncu madde kapsamında kontrole göndermeye yetkilidir." hükmü yer almaktadır.

Anılan Kanuna dayanılarak çıkartılan İç Hizmet Yönetmeliği'nin 288 nci maddesinde "Erbaş ve erlerin kıt'a, karargah ve askeri kurumlara katılış ve ayrılışlarında genel sağlık muayeneleri yapılır. Bu muayeneler; ilk altı aylık devrede üç ayda bir, bundan sonraki devrede altı ayda bir olmak üzere tekrarlanır…" denilmekte; aynı Yönetmeliğin 289 ncu maddesinde ise "Erbaş ve erleri muayeneye sevk etmekten, sağlık fişlerinin tutulmasından kıta kumandaları sorumludur." hükmü yer almaktadır.

1076, 1111, 211, 926, 3269, 4678 ve 6191 Sayılı Kanunlar gereğince hazırlanan ve olay tarihi itibarı ile yürürlükte olan Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliğinin (RG.24.11.1986, Sayı:19291) "Yükümlülerin Sağlık Muayeneleri" üst başlıklı İkinci Bölümünde yer alan "İlk Sağlık Muayenesi" başlıklı 5 nci maddesinde "Yükümlülerin ilk sağlık muayeneleri Askerlik Kanunu gereğince son yoklama sırasında askerlik şubelerinde toplanan askerlik mercilerindeki iki tabip (birisi sivil olabilir) tarafından aşağıdaki şekilde yapılır:

Ruh ve beden durumları ile iç organları dikkatle gözden geçirilir, nabız sayılır, kan basıncı ölçülür, çıplak olarak belirlenen boy ve kilolar tespit edilir. Soluk alma ve vermedeki göğüs genişlikleri ve muayene sonunda bulunan hastalık ve arızalar kaydedilir. Muayeneler sonunda karar verilmeyenlerle gözlem altında bulunmaları gerekenler en yakın askeri hastaneye gönderilir." denilmekte; "Gruplandırma başlıklı 6 ncı maddesi ise "Askerlik çağına giren yükümlüler, askerlik yoklamasında veya askeri hastanelerin sağlık kurullarında, askerliğe elverişli olanlar ve askerliğe elverişli olmayanlar olmak üzere gruplandırılır…" hükmünü taşımakta; "Askerliğe elverişli olmayan erler hakkında yapılacak işlem" başlıklı 15 nci maddesinde "Askere alındıktan sonra asker hastanelerinin sağlık kurullarında "Askerliğe Elverişli Değildir" kararı alan erler, raporlarının onaylanmasını beklemek üzere bu hastaneler tarafından yerli kayıtlı bulunduğu askerlik şubesi emrine gönderilir. Ayrıca durum silah altında bulunanların birliklerine duyurulur. Terhis işlemleri, raporları ilgili makamlarca onaylanıp askerlik şubesine geldikten sonra ilgili yönergeye göre yapılır…" hükmü yer almakta ve "Hastalık ve arızaları devamlı olacaklara yapılacak işlem" başlıklı 24 ncü maddesi "Hastalık ve arızaları devamlı ve her türlü askerlik görevine engel olacak durumda olan yükümlülerle erlere, bu yönetmeliğin 6 ncı maddesine göre işlem yapılır." hükmünü amir bulunmaktadır.

Davanın somutunda, davacının oğlunun ruhi rahatsızlığı nedeniyle askeri hastanece hakkında düzenlenen "askerliğe elverişli değildir" raporunu müteakip terhis edilmesinden yaklaşık bir yıl sonra intihar ettiği açık olmakla birlikte; davacının somut iddiasının, gerçekte askere sevkten önce mevcut olan bu ruhi rahatsızlığı nedeniyle ilgili sağlık mevzuatı uyarınca askere alınmaması gerekirken, komutan ve amirlerinin ihmali, askeri sağlık hizmetinin iyi işlememesi nedeniyle askere sevkten sonra ruhi rahatsızlığın giderek artması sonucu askerlik hizmetinin bu rahatsızlığı arttırıcı etkide bulunduğu, nihayet onun intiharına neden olduğu şeklinde olması karşısında, eylemin "askeri hizmete ilişkinlik" unsurunun bünyesinde barındırdığı ve bir asker kişiye yönelen eylemin hukuki denetiminde, yukarıda işaret edilen askeri mevzuat hükümlerinin ve askeri hastanelerce verilen sağlık kurulu raporlarının irdelenmesi gerektiği gerçeği karşısında; eylemin genel idari yargı yerinde değil, askeri idari yargı yerinde görülmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Belirtilen durumlara göre ve olayda Anayasa'nın 157. ve 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddelerinde öngörülen, idari eylemin asker kişiyi ilgilendirmesi ve askeri hizmete ilişkin bulunması koşulları birlikte gerçekleştiğinden, davanın görüm ve çözümü Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevine girmektedir.

Açıklanan nedenlerle, Ankara 18. İdare Mahkemesinin başvurusunun kabulü ile, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesince verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmiştir.

SONUÇ: Davanın çözümünde ASKERİ İDARİ YARGI YERİNİN görevli olduğuna, Ankara 18. İdare Mahkemesinin başvurusunun kabulü ile, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesince verilen 7.5.2014 gün ve E:2013/1634, K:2014/769 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 15.02.2016 gününde OY BİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Serdar	Ali	Yusuf Ziyaattin	Alaittin Ali
ÖZGÜLDÜR	ÇOLAK	CENİK	ÖĞÜŞ

Üye	Üye	Üye
Süleyman Hilmi	Mehmet	Fikret
AYDIN	AKBULUT	ERES